

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНІВ
з дисципліни
“СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри політології *І. С. Погорєловою*

Затверджено на засіданні кафедри політології (протокол № 1 від 07.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Погорєлова І. С. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Сучасний парламентаризм” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: МАУП, 2008. – 51 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст самостійної роботи з дисципліни “Сучасний парламентаризм”, методичні вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підвищений інтерес до парламентів зумовлений тим, що вони є представницькими органами загальнодержавних інтересів. В основі формування і роботи парламентів лежать ідеї народного представництва, впровадження яких у політичне життя пов'язане із становленням сучасної державності зарубіжних країн. Реальні процеси суспільно-політичного і державно-правового розвитку зарубіжних країн свідчать, що відбувається пристосування представницьких органів до потреб сьогодення. Все це і зумовлює необхідність оцінки змісту поняття сучасного парламентаризму.

Характеристика парламентаризму набуває завершеності тільки тоді, коли враховуються структура і організація, зміст компетенції і основні напрями діяльності самих представницьких органів. Розгляд цих питань дає змогу скласти об'єктивне уявлення про те, як реалізуються засади теорії народного представництва, наскільки їхня природа відповідає політичним потребам сьогодення. Тільки завдяки аналізу загальних закономірностей побудови і визначенню основних функцій парламентів та врахуванню відповідних особливостей, властивих конкретним країнам, можна встановити реальну роль представницьких органів у здійсненні державної влади, справжнє місце їх у державному механізмі.

Курс ознайомить студентів з актуальними проблемами сучасного парламентаризму: питаннями становлення та еволюції, організації парламентів; повноваженнями та функціями парламентських установ, з особливостями функціонування сучасних парламентів, процедурою їх формування, а також з процесом законотворення й моделями реалізації цієї функції у країнах з одно- і двопалатними парламентами, становленням та функціонуванням парламенту в Україні і світі.

Занурення в історію і сучасні проблеми представницької законодавчої влади зробить політичні механізми прозорішими і зрозумілішими, сприятиме формуванню раціональної політичної свідомості студентів.

Ця дисципліна дає ключ до розуміння сучасних проблем державотворення, ефективного функціонування парламентів і парламентаризму, сприяє загальному розвитку студентів, формуванню політичної культури та формуванню активної громадянської позиції. Тому для підготовки кваліфікованих фахівців запроваджено курс “Сучасний парламентаризм”, зокрема для студентів освітньо-кваліфікацій-

ного рівня бакалавр і спеціаліст, розрахований на 54 години: 22 лекційні години, 12 — практичних занять і 20 годин самостійної роботи.

За результатом вивчення дисципліни студенти повинні: знати основні етапи розвитку становлення парламентів і парламентаризму; сучасні теорії парламентаризму; основні типи парламентаризму; володіти понятійно-категоріальним апаратом курсу “Сучасний парламентаризм”; вміти аналізувати основні складові й специфічні риси явища парламентаризму.

Змістові модулі

Зміст дисципліни складається із 5 органічно пов'язаних між собою модулів. У першому модулі розглядається визначення, місце і роль парламентів і парламентаризму; політико-правові ідеї становлення парламентаризму. У другому — висвітлюється історія становлення парламентів і парламентаризму. Третій модуль присвячений структурі і функціям парламентів. Четвертий — детальному аналізу сучасного парламентаризму у зарубіжних країнах. П'ятий модуль присвячений аналізу сучасного парламентаризму в Україні.

У процесі вивчення курсу значна увага приділяється систематичній самостійній роботі студентів.

Метою самостійної роботи студентів є:

- забезпечення фундаментальної загальноосвітньої та практичної підготовки студентів;
- засвоєння методів самостійного вивчення навчального матеріалу, навичок здобуття глибоких знань;
- підвищення ефективності навчального процесу за допомогою організації позааудиторного навчання відповідно до особистих здібностей кожного студента;
- оволодіння студентами культурою розумової праці, вмінням орієнтуватися у потоці наукової інформації, розвиток незалежності мислення, формування власної точки зору на питання, що вивчаються.

Серед форм самостійної роботи практикується підготовка рефератів, проведення семінарів як форм перевірки, підсумку та узагальнення навчальної роботи, тести, проблеми для обговорення. Це сприяє поглибленому вивченню навчального матеріалу.

Система поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль знань студентів проводиться шляхом перевірки конспектів лекцій, виконання завдань для самостійної роботи.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом проведення заліку в кінці семестру відповідно до визначених тем та питань навчальної програми дисципліни.

Основними формами самостійної роботи є:

- 1) самостійне вивчення окремих тем і питань до семінарських та практичних занять на основі навчальної, монографічної літератури, документів, матеріалів, періодичних видань;
- 2) написання есе з тем курсу;
- 3) формулювання базових та актуальних питань з окремих тем курсу;
- 4) підготовка рефератів з актуальних проблем курсу;
- 5) творчі завдання;
- 6) тести;
- 7) підготовка до заліку.

Методика написання есе

Есе — це короткий прозовий твір, де автор викладає свою думку з конкретного питання, яке відображене у темі, зважуючи всі аргументи “за” і “проти”. У тексті можна використовувати цитати з письмових творів і думки інших авторів, але із чітким зазначенням прізвищ і джерел, звідки взята цитата (думка), цитування не може становити більше однієї третини тексту. На окремій сторінці слід зазначити список джерел (підручники, спеціальна література, інтернет-джерела, виступи або промови), які використовувались під час написання есе.

Тестові завдання спрямовані на визначення рівня оволодіння студентами основних понять сучасного парламентаризму. Тестові завдання зорієнтовані і на контроль знань, і на самоосвіту студентів, формування в них політичного мислення.

Студенту варто працювати одночасно з 2–3 підручниками. У списку рекомендованої літератури з кожної теми курсу подано монографії і статті вітчизняних і зарубіжних дослідників. Звичайно, при підготовці не обов’язково обмежуватись цим списком.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Всього	Лекції	Семінар	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5	6	7
	Змістовий модуль I. Поняття парламенту і парламентаризму, їх роль і значення					
1	Проблеми визначення парламентаризму у сучасних соціальних науках	2		–	–	2
2	Основні типи парламентаризму і види їх компетенцій	2	2	–	–	–
3	Політико-правові ідеї становлення парламентаризму у працях зарубіжних і вітчизняних вчених	2	2	–	–	–
	Змістовий модуль II. Історія становлення парламентів і парламентаризму					
4	Основні етапи розвитку парламентів і парламентаризму	4	2	2	–	–
5	Історичні передумови формування парламентаризму в Україні	4	2	2	–	–
	Змістовий модуль III. Структура, склад і функції парламентів					
6	Побудова парламентів: однопалатні і двопалатні парламенти	4	2	–	–	2
7	Внутрішня структура палат парламентів	4	2	–	–	2
8	Склад парламентів і правовий статус депутата	2	2	–	–	–
9	Діяльність парламентів. Законодавчий процес у парламенті	4	2	–	–	2
10	Компетенція парламентів: контрольна і установча функції	6	2	2	–	2
	Змістовий модуль IV. Сучасний парламентаризм у зарубіжних країнах					
11	Парламентаризм у США і Великобританії	4	–	2	–	2
12	Франція і Німеччина: особливості парламентаризму	2	–	–	–	–

1	2	3	4	5	6	7
13	Парламенти Італії та Російської Федерації	2	–	–	–	2
14	Особливості парламентів деяких країн світу	6	2	2	–	2
Змістовий модуль V. Сучасний парламентаризм в Україні						
15	Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	4	–	2	–	2
16	Верховна Рада України: проблеми і перспективи	4	2		–	2
Разом годин: 108		54	22	12	–	20

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ з дисципліни “СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ”

Змістовий модуль I. Поняття парламенту і парламентаризму, їх роль і значення

Тема 1. Проблеми визначення парламентаризму у сучасних соціальних науках

Поняття “парламентаризм”. Історіографія питання. Теоретико-методологічні засади дослідження парламентаризму. Парламентаризм як форма суспільного співжиття. Унікальність парламенту як політичного інституту. Проблеми визначення парламентаризму у сучасних соціальних науках.

Механізм взаємодії вищих органів державної влади при парламентських формах правління. Форми співробітництва парламенту і уряду. Домінуючі, автономні, обмежено автономні, підлеглі, повністю підлеглі парламенти.

Сучасний парламентаризм, його значення. Сучасний стан функціонування інституту парламентаризму. Функції парламентів: представницька, правотворча, законодавча, забезпечення політичної гласності, легітимації, рекрутування і соціалізації еліт, контроль за виконавчою владою.

Принципи парламентаризму. Моделі сучасного парламентаризму.

Відповідальність уряду перед парламентом. Розвиток системи партій. Захист прав і свобод громадян. Основи класифікації парламентів. Парламентаризм і представницька демократія.

Література [5–7; 20; 33; 40; 43; 54; 80; 86; 87; 107; 120; 123; 127]

Написання есе на теми

1. Відмінність між поняттями “парламент” та “парламентаризм”.
2. Парламентаризм як суспільне явище.
3. Чи можливе існування суспільства без парламенту?
4. За яких умов парламент найефективніше здійснює свої функції?

Виокремлення проблемних питань та завдань

1. Проаналізуйте основні класифікації парламентів.
2. Назвіть теоретико-методичні засади дослідження парламентаризму.

Написання рефератів з актуальних проблем теми

1. Парламент — загальнонаціональний представницький орган держави.
2. Типи парламентів і види їх компетенції.
3. Сучасні тенденції розвитку парламентаризму.
4. Парламентаризм — фундаментальна цінність світової цивілізації.

Змістовий модуль II. Історія становлення парламентів і парламентаризму

Тема 4. Основні етапи розвитку парламентів і парламентаризму

Періодизація світового парламентаризму. Основні етапи розвитку парламентів і парламентаризму. Закономірності розвитку парламентів і парламентаризму. Установи представницького характеру в різні історичні періоди існування і розвитку суспільства. Парламентські інституції в античному світі. Парламентаризм у Давньому Римі. Станово-представницькі установи середньовіччя та Нового часу: іспанські кортеси, органи комунального самоврядування у Франції, французькі Генеральні штати. Виникнення парламенту та станово-представницька монархія в Англії. Акт про парламент 1911 року. Велика рада Англії.

Література [5; 7; 34; 36; 40; 51–53; 61; 88; 104; 127]

План семінарського заняття

1. Парламентські інституції в античному світі.
2. Основні етапи розвитку парламенту і парламентаризму в країнах Західної Європи.

3. Англійський парламент: зародження і розвиток у часи середньовіччя і нового часу.
4. Історія французького парламенту.

Написання рефератів з актуальних проблем теми

1. Особливості розвитку парламентів у країнах Західної Європи.
2. Особливості французького парламентаризму у період Третьої Республіки.
3. Особливості французького парламентаризму у період Четвертої Республіки.
4. Історія розвитку парламентів і парламентаризму.
5. Історичні передумови виникнення парламентів у країнах Західної Європи.

Тестові завдання

1. Термін “парламент” відомий з часів:

- а) античності;
- б) феодалізму;
- в) нового часу;
- г) новітнього періоду історії.

2. Шарль де Голль вважається у Франції засновником

- а) П'ятої Республіки;
- б) Третьої Республіки;
- в) Третьої імперії;
- г) стилю неоавангардизм.

Тема 5. Історичні передумови формування парламентаризму в Україні

Представницькі органи Давньої Русі. Становлення парламентаризму на сучасних українських територіях. Віче Київської Русі і княжа влада у середньовічній Русі. Генезис і еволюція вічового ладу на Русі. Козацька Генеральна рада. Центральна Рада та генеральний Секретаріат. Українська Народна Республіка. Верховна Рада УРСР.

Література [11; 25–28; 37; 85; 95; 96; 106; 108; 114]

План семінарського заняття

1. Віче доби Київської Русі (VI–XV ст.).
2. Генеральна рада та органи самоврядування козацької доби (XV–XVIII ст.).

3. Конституція Пилипа Орлика (квітень 1710 р.).
4. Центральна Рада УНР (1917–1919 рр.).
5. Верховна Рада Української РСР (1922–1990 рр.).

Питання для самоперевірки

1. У чому полягали прогресивні засади суспільних відносин у період козацько-гетьманської доби:
 - а) монархічні форми управління;
 - б) демократичні засади виборності керівних органів на Січі усіх рівнів;
 - в) аристократичні засади у формуванні владних відносин;
 - г) утвердження конституційної монархії.
2. Назвіть причини збору віче в середньовічній Русі.
3. Дайте визначення терміну “віче”.
4. Які причини занепаду міських віче на Русі?
5. Чи можна вважати міські вічові збори першим досвідом станового представництва? Обґрунтуйте відповідь.

Змістовий модуль III. Структура, склад і функції парламентів

Тема 6. Побудова парламентів: однопалатні і двопалатні парламенти

Структура сучасних парламентів. Двопалатна структура парламенту. Специфіка двопалатних парламентів в унітарних державах. “Одно- двопалатна система”. Теорія бікамералізму. Проблема рівності палат у законодавчій сфері в двопалатних парламентах. Загальна характеристика ролі верхніх палат у двопалатних парламентах. Однопалатні парламенти.

Порядок формування парламентів. Способи формування верхніх палат. Система парламентських виборів. Прямі вибори. Непрямі або багатоступінчасті вибори. Призначення до однопалатного парламенту. Принцип призначення при формуванні верхніх палат парламентів. Формування парламентів на змішаній основі. Специфіка парламентських виборів. Норма представництва.

Кількісний склад парламентів: специфіка унітарних і федеральних держав.

Література [5; 22; 30; 31; 34; 45; 47; 50–52; 54; 56; 58; 67]

План семінарського заняття

1. Однопалатні парламенти (Фінляндія, Данія, Швеція, Греція, Нова Зеландія).
2. Двопалатна структура парламенту, її особливості.
3. Порядок формування парламентів.
4. Чисельний склад парламентів.

Питання для самоконтролю

1. Особливості правового статусу палат у двопалатних парламентах.
2. Двопалатні парламенти з рівноправними палатами (США, Італія)
3. Двопалатні парламенти з нерівноправними палатами (Великобританія, Японія, Індія).
4. Загальна характеристика ролі палат у бікамеральних парламентах.

Написання рефератів з актуальних проблем теми

1. Вибори як засіб реалізації представницької демократії.
2. Особливості виборів до двопалатних парламентів.
3. Однопалатні представницькі органи в країнах Центральної та Східної Європи.
4. Особливості побудови парламентів СНГ.

Питання для роздумів

1. В Європі найменш чисельними є парламенти у таких країнах, як Ісландія, Кіпр, Люксембург і Мальта. Вони налічують від 60 до 80 депутатів. До складу парламентів Латвії, Естонії, Молдови і Словенії входять від 90 до 101 депутата. Від 130 до 200 депутатів мають парламенти або нижні палати парламентів Австрії, Данії, Ірландії, Литви, Нідерландів, Норвегії, Чехії, Словаччини, Фінляндії, Швейцарії та Югославії. Склад парламентів (нижніх палат) Албанії, Бельгії, Болгарії і Португалії визначений у межах від 201 до 260 депутатів. У решті країн з відносно невеликим населенням можна знайти значно вищі цифри. Найчисельнішими за складом є нижні палати парламентів США (435), Росії (450), Польщі (460), Японії (512), Франції (577), Італії (630), Великобританії (650) та ФРН (662 депутати).

Поясніть таку різницю у чисельному складі парламентів. Які чинники впливають на кількісний склад палат парламентів.

2. Якими основними причинами обумовлена двопалатна структура парламенту?

Тестові завдання

1. Наявність двох палатного парламенту вказує на:

- а) монархію;
- б) аристократію;
- в) республіку;
- г) демократичний режим;
- д) федерацію.

2. З перелічених нижче характеристик демократичного режиму до парламентського типу належать:

- а) вибори одночасно вирішують питання утворення парламенту і уряду;
- б) парламент не володіє правом відправки уряду у відставку шляхом винесення йому вотуму недовіри;
- в) парламент має таке право;
- г) президент не володіє правом розпуску парламенту;
- д) президент має таке право;
- е) роль президента представницька, а не виконавча;
- ж) повноваження голови держави і голови уряду поєднуються в одній особі.

3. Однопалатний парламент існує:

- а) у США;
- б) у Німеччині;
- в) у Фінляндії;
- г) у Франції.

4. Виберіть два правильні закінчення пропозиції: “Парламент може складатися з”:

- а) однієї палати;
- б) двох палат;
- в) кількості палат, що формуються за партійними фракціями.

5. Палати в двопалатному парламенті прийнято називати:

- а) верхня і нижня;
- б) велика і маленька;

- в) представницька і виконавча;
- г) права і ліва.

6. Членів Верхньої Палати прийнято називати:

- а) сенатори;
- б) виборці;
- в) депутати;
- г) народні представники.

7. Зазначте, в якій з країн голова держави має право призначати членів верхньої палати парламенту:

- а) США;
- б) Італії;
- в) Німеччині;
- г) Франції.

8. Вибори — це:

- а) механізм реалізації природного права народу на вільний вибір “вождів” і їх періодичну ротацію;
- б) свого роду соціальний барометр ставлення мас до політики держави і його ключових інститутів — уряду і парламенту;
- в) якийсь запобіжний для системи клапан, що дозволяє зняти (або істотно зменшити) соціальну напруженість;
- г) засіб обмеження втручання народних мас в управлінські і політичні процеси.

9. Чи можуть в умовах двопалатного парламенту збиратися разом обидві палати? Зазначте, в якій формі здійснюється зазвичай спільна робота обох палат.

Тема 7. Внутрішня структура палат парламентів

Поняття “внутрішня організація парламенту”.

Парламентські фракції (групи, клуби). Внутрішня організація фракцій. Підстави для формування парламентських фракцій. Функції фракцій. Поняття “парламентська партія”.

Керівні органи парламенту. Порядок їх обрання і різновиди.

Керівні органи палат у різних країнах: одноосібні голови палат, колегіальні керівні органи (бюро, президії, постійні комітети), голова парламенту й колегіальний орган. Кількісний склад колегіальних керівних органів палат. Інші органи палат і парламенту.

Спікер. Статус і повноваження спікера. Офіційна та неофіційна роль голови парламенту.

Парламентські комісії і комітети, їх види, функції і способи і принципи формування. Постійні комітети (комісії) парламенту. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії.

Процедура формування складу постійних і спеціальних комітетів (комісій). Способи їх формування: призначення головою палати, обрання на пленарних засіданнях палат, призначення спеціально утвореним для цієї мети комітетом, принцип поєднання усіх трьох способів. Питання про порядок заміщення посади голови комітету (комісії). Допоміжний апарат парламенту.

Література [5; 12; 38; 45; 47; 72; 81; 85–87; 127]

План семінарського заняття

1. Керівні органи парламентів: порядок їх обрання та різновиди.
2. Колегіальні органи палат: бюро, президії.
3. Комісії (комітети) як елемент структури парламентів.
4. Види комітетів і порядок їх формування.
5. Посадові особи палат і їх правове становище.

Питання для самоконтролю

1. Парламентські фракції: підстави для формування, роль у роботі парламенту.
2. Функції парламентських комісій.
3. Допоміжний апарат парламенту.
4. Роль і компетенція спікера.
5. В яких країнах створено прототипи сучасних політичних партій:
 - а) у стародавньому Єгипті;
 - б) у царській Росії;
 - в) у стародавній Греції;
 - г) у стародавньому Римі;
 - д) у буржуазних країнах Європи?
6. Приналежність президента і парламентської більшості до різних партій називається:
 - а) двовладдя;
 - б) двополюсна система;
 - в) розділене правління;
 - г) поляризація влади.

Написання есе на теми

1. Особливість діяльності фракцій правлячих партій.
2. Основні моделі взаємовідносин у середині фракцій.
3. Позитивні і негативні сторони роботи комісій.
4. Роль політичних партій в парламенті.

Тема 8. Склад парламентів і правовий статус депутата

Вимоги, що висуваються до депутата. Статус депутата парламенту. Депутат і виборці. Характеристика поняття вільний мандат та імперативний мандат депутата. Депутатський імунітет. Способи припинення депутатських повноважень. Практика тимчасового усунення депутата. Кодекс депутата парламенту. Основні права депутата. Імунітет та індемнітет. Документи, що визначають правовий статус члена парламенту. Відносини депутатів з виборцями. Внутріпарламентські заходи відповідальності до депутата-порушника.

Література [3; 5; 15; 38; 47; 63; 65]

План семінарського заняття

1. Конституційно-правовий статус парламентаріїв.
2. Припинення повноважень депутатів.
3. Поняття депутатського індемнітету і депутатського імунітету.

Тема 9. Діяльність парламентів. Законодавчий процес у парламенті

Компетенція парламентів, загальна характеристика діяльності парламентів. Специфіка основних повноважень двопалатних і однопалатних парламентів.

Парламент як інститут законодавчої влади. Зміст законодавчої функції парламентів. Організаційні питання законотворчості. Офіційне закріплення державної волі в нормах права. Нормативні акти, що приймаються парламентами.

Поняття законотворчості. Поняття парламентської процедури. Етапи законотворення. Внесення законопроекту до парламенту. Законодавча ініціатива. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Етап обговорення законопроекту на пленарних засіданнях палат і в комітетах (комісіях). Процедура читання законопроекту. Перше читання законопроекту. Друге читання законопроекту. Комітетська стадія. Стадія доповіді. Третє читання законопроекту.

Прийняття закону. Процедурні правила проведення голосування щодо законопроекту. Питання кворуму і способів голосування. Проста більшість, кваліфікована більшість. Форми відхилення законопроекту.

Підписання (санкціонування) закону главою держави.

Відносне або відкладне вето. Процедура подолання вето. Офіційне оприлюднення закону.

Діяльність парламентів в економічній, зовнішньополітичній сфері.

Література [8; 16; 20; 23; 33; 42; 54; 55; 57; 60; 64; 73]

План семінарського заняття

1. Поняття законотворчості. Законодавча ініціатива, її суб'єкти.
2. Етап обговорення законопроекту та прийняття закону.
3. Діяльність парламентів в економічній сфері.
4. Зовнішньополітичні повноваження парламентів.
5. Судові повноваження парламентів.

Питання для самоконтролю

1. Порядок діяльності парламентів.
2. Суб'єкти права законодавчої ініціативи.
3. Питання кворуму і способів голосування.
4. Підписання закону головою держави та офіційне оприлюднення закону.
5. Поняття “парламентський контроль”.
6. З яких стадій складається законодавчий процес?
7. Як вирішуються розбіжності між палатами парламенту?
8. Президент і депутати парламенту зазвичай обираються на 4–6 років. Такий термін достатній для виконання кандидатом своїх передвиборних обіцянок?
9. На вашу думку, опозиційність є природним інститутом демократії і парламентаризму? Поясніть чому?
10. Чи може парламент делегувати право на видання закону (акту, що має силу закону) органам виконавчої влади?

Творчі завдання

1. Зобразіть універсальну схему-модель законотворення.
2. Яка процедура читання законопроекту вам імпонує: “Англійська система трьох читань” чи “Французька система комісій”.

Продовжіть речення

1. Найефективніше свої функції парламент здійснює в умовах...
2. Верховенство парламенту в законодавчій сфері припускає...
3. Делегування уряду права на видання закону (акта, що має силу закону) супроводжується, як правило, наступними вимогами...
4. Діяльність парламенту в законодавчій сфері з боку органів виконавчої влади обмежує...

Тестові завдання

1. Найважливішою функцією парламенту є:

- а) розгляд і затвердження найбільш важливих рішень виконавчих органів влади;
- б) законотворча діяльність;
- в) контроль над силовими структурами;
- г) керівництво економікою.

2. Законопроект у раді англomовних країн називається:

- а) біллем;
- б) хартією;
- в) мандатом.

3. Право законодавчої ініціативи є у президента:

- а) США;
- б) Франції;
- в) Німеччині;
- г) Італії.

4. Назвіть представників законодавчої влади у Великобританії:

- а) Палата лордів, Палата громад;
- б) монарх, Палата громад;
- в) монарх, Палата лордів, Палата громад;
- г) монарх, Плата лордів.

5. Делеговане законодавство — це:

- а) передача парламентом своїх повноважень уряду;
- б) передача урядом своїх повноважень парламенту;
- в) передача парламентом своїх повноважень народу;
- г) передача розділом держави своїх повноважень уряду.

Тема 10. Компетенція парламентів: контрольна і установча функції

Поняття “парламентська компетенція”. Парламенти з необмеженою компетенцією, парламенти з обмеженою компетенцією. Парламенти з відносно обмеженою компетенцією. Форми закріплення компетенції представницьких органів та зміст відповідних повноважень.

Організація роботи парламенту. Сесії і пленарні засідання. Види парламентських сесій: чергові, надзвичайні, позачергові.

Контрольна функція парламенту. Моделі парламентського контролю: особливості парламентських, президентських і змішаних держав.

Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади. Форми контролю: запит депутатів до глави уряду або окремих міністрів; інтерпеляція, депутатський запит, депутатська пропозиція; резолюція про довіру уряду; регулярні звіти урядів та міністрів про їхню діяльність; послання глав держав і тронні промови монархів.

Зміст установчої функції парламентів. Обрання глави держави парламентом. Участь у формуванні уряду. Моделі формування уряду: на парламентських засадах, позапарламентський спосіб.

Участь парламентів у формуванні інших державних органів або призначенні посадових осіб.

Судові (квасісудові) функції парламентів: процедура імпичменту; право парламентів (палат) висувати на розгляд судових органів звинувачення проти вищих посадових осіб; оголошення амністій; право палат (парламентів) вирішувати спори про правомірність депутатського мандату й законність виборів. Фінансові повноваження парламентів.

Література [8; 16; 20; 23; 33; 42; 54; 55; 57; 60; 73; 110]

Написання есе на тему

1. Поняття “парламент без парламентаризму”.
2. “Абсолютна парламентська компетенція: позитивні й негативні сторони”.

Питання для самоконтролю

1. Компетенції парламентів у країнах з президентською формою правління.
2. Компетенції парламентів у країнах з президентсько-парламентською формою правління.

3. Дайте визначення поняттю “парламентарна республіка”.
4. Дайте визначення поняттю “парламентарна монархія”.
5. Визначити переваги і недоліки систем президентської, напів-президентської і парламентської демократії.
6. Що таке парламентські слухання і як вони проходять?
7. Чи може імпічмент бути антидемократичним механізмом?
8. Які фактори впливають на обсяг конституційних компетенцій парламентів?
9. Що таке квазісудові повноваження парламенту?
10. В яких формах здійснюється парламентський контроль за органами виконавчої влади?

Тестові завдання

1. Дострокове усунення президента з посади визначається поняттям:

- а) плебісцит;
- б) імпічмент;
- в) інавгурація;
- г) обструкція.

2. Визначте, в якій з перелічених нижче країн парламент не має права порушити процес звільнення президента з посади:

- а) Данії;
- б) Франції;
- в) США;
- г) Росії.

3. Зазначте, в яких країнах у кінці XX ст. парламенти майже одночасно почали процедуру імпічменту президентів своїх держав:

- а) Франція і Німеччина;
- б) Індія і Бангладеш;
- в) Великобританія і Японія;
- г) США і Росія;
- д) Греція і Туреччина.

4. Конституційна (парламентська) монархія характеризується:

- а) необмеженими повноваженнями монарха у сфері законодавчої діяльності;

- б) обмеженням повноважень монарха у сфері законодавства;
- в) необмеженими повноваженнями монарха в області законодавчої і виконавчо-розпорядчої діяльності;
- г) сильним обмеженням монархічної влади у судовій і виконавчій гілках, фактично повною відсутністю повноважень у законодавчій;
- д) необмеженими повноваженнями монарха як в законодавчій, так і у виконавчій і судовій гілках державної влади.

5. Визначте, в якій країні парламент вперше в історії отримав право імпичменту — притягання до відповідальності посадовців:

- а) у Росії;
- б) у Стародавньому Римі;
- в) у США;
- г) у Германії;
- д) в Англії.

6. Інституту імпичменту немає у:

- а) США;
- б) Франції;
- в) Росії;
- г) Німеччині.

7. З'ясуйте, чим схожі парламентська республіка і парламентська монархія:

- а) принципом формування уряду;
- б) політичною відповідальністю уряду перед нижньою палатою парламенту;
- в) правом президента розпустити парламент;
- г) відсутністю інституту президентства;
- д) президент, як і монарх, фактично не володіють владними повноваженнями.

8. У президентській республіці уряд несе політичну відповідальність перед:

- а) парламентом;
- б) президентом;
- в) парламентом і президентом;
- г) судом;
- д) всіма переліченими органами влади.

9. У парламентській республіці президент має право:

- а) за власним розсудом видавати укази, що мають силу закону;
- б) вето на закони, прийняті парламентом;
- в) видавати розпорядження, узгоджені з урядом;
- г) розпускати парламент і призначати позачергові вибори;
- д) вводити надзвичайний стан.

10. Конструктивний вотум недовіри прийнятий:

- а) у США;
- б) у Франції;
- в) у Великобританії;
- г) у ФРН.

Написання реферату з актуальних проблем теми

Багатоманітність форм парламентів у сучасну епоху.

Змістовий модуль IV. Сучасний парламентаризм у зарубіжних країнах

Тема 11. Парламентаризм у США і Великобританії

Формування і функціонування сучасних вищих представницьких установ у країнах, політичні системи яких відповідають англо-американській моделі демократії: парламенти США і Великобританії.

Структура Конгресу США і порядок формування Палати представників і Сенату. Вибори до Конгресу США. Правове положення членів Конгресу. Внутрішня організація палат Конгресу. Керівні органи, комітети палат, партійні фракції. Компетенція Конгресу. Регламенти палат, правові акти Конгресу. Законодавчий процес у палатах. Лобізм і його значення в законодавчій діяльності. Наглядова функція Конгресу США, залежність її ефективності від політичних інтересів конгресменів. Наглядова функція Конгресу США: цілі, порядок та засоби реалізації.

Особливості принципу розподілу влади у Великобританії. Парламент, його структура. Порядок формування Палати громад. Внутрішня організація Палати громад: керівні органи, комітети палати, партійні фракції. Палата лордів. Порядок формування Палати лордів після реформи 1999 р. Функції Палати лордів. Роль, функції і склад Палати громад і Палати лордів, загальної процедури парламенту, а також законодавчого процесу.

Література [8; 12; 22; 38; 43; 45; 47; 51–53; 56; 57; 112; 134]

План семінарського заняття

1. Палата громад Великобританії, формування та склад її членів.
2. Парламентська процедура і внутрішня організація палати об-щин.
3. Законодавчі і контрольні повноваження палати об-щин.
4. Палата лордів.
5. Конгрес США у структурі федеративних відносин.
6. Організаційна структура Конгресу США.
7. Процедура діяльності американського Конгресу.
8. Допоміжні органи Конгресу США.

Продовжіть речення.

1. Конгрес США — це найвищий _____ і _____ орган, який складається з двох палат — палати _____ і _____.
2. Палата представників є _____ загальнонаціонального _____ . 435 її депутатів обираються на _____ роки в перший _____ після першого понеділка листопада кожного парного року.
3. Верхня палата — сенат — є органом _____ штатів. Незалежно від чисельності населення кожний з _____ штатів представлений _____ депутатами.
4. Сенатори обираються на _____ років в ті ж терміни, що і пала-та представників.
5. Конституцією США встановлені наступні вимоги до канди-датів: сенатор повинен досягти віку _____ років, бути громадянином США не менше _____ років і жителем того штату, від якого він оби-рається.
6. Палата представників має _____ постійних комітетів, сенат _____ постійних комітетів.

Написання рефератів з актуальних проблем теми

1. Повноваження Конгресу у сфері зовнішньої політики США.
2. Комітетська система Конгресу США.
3. Допоміжні органи Конгресу, їх роль і значення.
4. Науково-дослідна служба Конгресу, її значення.
5. Особливості політичного структурування парламенту Вели-кобританії і США.

Тестові завдання

1. Зазначте, яка із палат Великобританії дійсно відіграє головну роль у здійсненні функцій Парламенту:

- а) палата общин;
- б) палата лордів.

2. Назвіть найдавнішу функцію англійського парламенту:

- а) ухвалення бюджету;
- б) контроль за діяльністю уряду.

3. Назвіть дату утворення англійського парламенту:

- а) 1265 р.;
- б) 1365 р.;
- в) 1465 р.;
- г) 1565 р.

4. Термін повноважень палати общин Великобританії:

- а) 5 років;
- б) 4 роки;
- в) 7 років;
- г) 9 років.

5. Визначте, які з перелічених країн є за формою державного правління монархіями (конституційними):

- а) Бельгія;
- б) Франція;
- в) Великобританія;
- г) Швейцарія;
- д) Італія;
- е) Іспанія;
- ж) Данія;
- з) Швеція;
- і) Чехія;
- к) Норвегія;
- л) Нідерланди;

6. Визначте, за якої форми правління джерелом політичної влади є і народ (виборці), і династія:

- а) абсолютна монархія;
- б) деспотична монархія;
- в) парламентська республіка;

- г) президентська республіка;
- д) конституційна монархія.

7. Великобританія є:

- а) абсолютною монархією;
- б) парламентською монархією;
- в) парламентською республікою;
- г) президентською республікою.

8. Вибори в Палату общин Великобританії проводять:

- а) за мажоритарною системою;
- б) за пропорційною системою;
- в) за змішаною системою;
- г) Палата громад формується за спадковим принципом.

9. Назвіть представників трьох гілок влади у США:

- а) Президент, Національні Збори, Верховний суд;
- б) Президент, Уряд, Вищий Конституційний суд;
- в) Президент, Асамблея, Конституційний суд;
- г) Президент, Конгрес, Верховний суд.

10. Верхня палата американського парламенту називається:

- а) Сенат;
- б) Конгрес;
- в) Палата представників;
- г) Палата громад.

11. Головою Сенату США є:

- а) спікер Конгресу;
- б) віце-президент США;
- в) представник партії, що отримала більшість місць у парламенті;
- г) державний секретар США.

12. У США функції Конституційного суду здійснює:

- а) Палата лордів;
- б) Верховний суд;
- в) Конституційна Рада;
- г) Сенат.

13. У верхню палату Конгресу США обираються:

- а) по 2 сенатори від кожного штату терміном на 6 років;
- б) по 2 сенатори від кожного штату терміном на 4 років;
- в) по 2 сенатори від кожного штату терміном на 2 років.

14. У нижню палату Конгресу США обирають:

- а) 1 представник не більше ніж від 30 тис. мешканців штату терміном на 2 роки;
- б) 2 представника не більше ніж від 30 тис. мешканців штату терміном на 6 років;
- в) 1 представник від штату терміном на 4 роки.

15. У випадку, якщо на президентських виборах США жоден з кандидатів не отримав абсолютного числа голосів виборців:

- а) призначаються повторні вибори через 6 місяців;
- б) президентом стає віце-президент;
- в) Палата представників обирає президента з трьох кандидатів, що отримали найбільше число голосів;
- г) президентом стає спікер Палати представників.

16. Вестмінстерська система — це:

- а) одна із систем голосування;
- б) традиційна система взаємодії найвищих органів влади у Великобританії;
- в) традиційна система взаємодії найвищих органів влади в США;
- г) інша назва кастильської системи престолонаслідування.

Тема 12. Франція і Німеччина: особливості парламентаризму

Аналіз особливостей формування і функціонування сучасних вищих представницьких установ у країнах, політичні системи яких відповідають європейсько-континентальній системі: парламенти Франції і Німеччини. Парламент Франції. Структура парламенту. Порядок формування Національних зборів і Сенату. Внутрішня організація палат, керівні органи, комісії палат, партійні фракції. Законодавчий процес у палатах. Компетенція парламенту.

Федеративна Республіка Німеччини. Найвищі федеральні державні органи. Бундестаг, порядок його формування. Внутрішня організація бундестагу. Керівні органи, комітети, партійні фракції. Законодавчий процес бундестагу. Бундесрат, порядок його формування. Повноваження бундесрату, функції, організаційна структура. Взаємодія з бундесратом (верхньою палатою). "Особливий парламент" на час надзвичайного стану.

Література [5; 17; 34–36; 42; 48–50; 61; 63; 94; 115–117]

Тема 13. Парламент Італії та Російської Федерації

Парламент Італії, його структура. Порядок формування Палати депутатів і Сенату республіки. Порядок роботи парламенту. Законодавчий процес у парламенті. Парламент Російської Федерації. Федеральні збори, дві палати – Рада Федерації і Державна дума. Росія – уряд відповідальний перед президентом. Держдума – законодавчий орган.

Література [15; 40; 54; 63; 88; 90; 98; 108; 125]

Тестові завдання

1. Найвищий законодавчий орган державної влади у сучасній Росії називається:

- а) Рада Федерації;
- б) Федеральні збори;
- в) Державна дума.

2. Визначте, з яких двох палат складається російський парламент:

- а) Рада Союзу;
- б) Рада Федерації;
- в) Державна дума;
- г) Рада Національностей;
- д) Сенат;
- е) Палата представників.

3. Президент РФ впливає на парламент за допомогою:

- а) указів;
- б) права вето;
- в) розпоряджень;
- г) права законодавчої ініціативи;
- д) права розпуску Ради Федерації;
- е) права розпуску Державної думи;
- ж) відміни рішень Ради Федерації;
- з) відміни рішень Державної думи.

4. Депутатом Державної думи може бути обраний громадянин не молодше:

- а) 18 років;
- б) 21 року;
- в) 25 років;
- г) 35 років;
- д) 45 років.

5. До ведення Ради Федерації належать:

- а) затвердження указу президента Російської Федерації про введення військового стану; надзвичайного стану;
- б) рішення питання про можливість використання Збройних сил Російської Федерації за межами території Російської Федерації;
- в) призначення виборів Президента Російської Федерації;
- г) звільнення Президента Російської Федерації з посади;
- д) все правильно.

6. До парламентських республік належать:

- а) Італія;
- б) Данія;
- в) ФРН;
- г) Іспанія;
- д) Австрія;
- е) Швейцарія;
- ж) Болгарія;
- з) Японія.

7. Президент Італії обирається:

- а) Палатою депутатів;
- б) Сенатом;
- в) на спільному засіданні обох палат за участю представників областей;
- г) на прямих загальних виборах при таємному голосуванні.

8. У чому, з погляду статусних повноважень, пов'язаних з формуванням і діяльністю представницького найвищого органу влади, – парламенту, полягає основна відмінність президента Росії від президента США?

Тема 14. Особливості парламентів деяких країн світу

Структура парламенту Іспанії. Порядок формування Конгресу депутатів. Порядок формування Сенату. Внутрішня, організація палат. Порядок діяльності Генеральних кортесів. Законодавчий процес у парламенті.

Парламент Японії. Причини кваліфікованості японського парламенту. Його структура. Порядок формування Палати представників. Порядок формування Палати радників. Внутрішня організація па-

лат /керівні органи, парламентські комісії, партійні фракції. Порядок діяльності парламенту. Функції і повноваження парламенту. Законодавчий процес у парламенті.

Парламент Індії. Найвищі федеральні державні органи. Парламент, його структура. Порядок формування Народної палати. “Резервовані” місця в Народній палаті. Порядок формування Ради штатів. Внутрішня організація палат. Законодавчий процес у парламенті. Становлення парламентаризму у колоніальній Індії.

Парламент Ізраїлю. Порядок формування кнесету. Його повноваження.

Місце європейського парламенту в системі органів європейської спільноти.

Література [2; 4; 5; 14; 18; 21; 23; 24; 29; 41; 45; 58; 67; 127]

Теми доповідей

1. Формування європейського парламенту.
2. Повноваження і функції європейського парламенту.
3. Особливості парламентаризму Іспанії.
4. Парламент Японії.
5. Парламент Індії.
6. Парламент Ізраїлю.
7. Особливості парламентських форм правління у Скандинавських країнах.
8. Еволюція парламентаризму на рубежі ХХ–ХХІ ст.

Форма контролю. Підготовка доповідей (7 хв) та їх обговорення в аудиторії.

Питання для самоконтролю

1. Порівняйте парламентські системи різних країн. Зазначте, що в них спільного і особливого.

2. Парламент якої країни вам імпонує, чому?

3. Всі монархії, що існують в Західній Європі, належать до типу парламентських монархій. У них монарх — це:

- а) царююча персона;
- б) верховний суддя;
- в) голова уряду;
- г) голова держави.

4. Правовим статусом депутата є:

- а) конституція країни;
- б) депутатський мандат;
- в) Велика хартія вольностей.

5. Європейська хартія місцевого самоврядування прийнята:

- а) Парламентом Європейського Союзу;
- б) Європарламентом;
- в) Радою Європи;
- г) Організацією з безпеки і співпраці в Європі.

6. Президент у парламентських республіках:

- а) призначається на посаду прем'єр-міністром;
- б) обирається парламентом або спеціальним конгресом;
- в) обирається всенародно;
- г) там взагалі немає президента.

7. Виберіть ознаки президентської республіки, (позначте літерою А) і парламентської (позначте літерою Б):

- а) формування виконавчої гілки державної влади парламентом
- б) відповідальність уряду перед парламентом
- в) виконавча влада належить президентові, який очолює її систему;
- г) верховенство найвищого законодавчого органу державної влади;
- д) президент володіє правом відхилення законів, прийнятих парламентом;
- е) уряд формується президентом за участю парламенту.

8. За якої форми правління голова держави має право розпустити парламент?

9. За якої форми правління парламент має право винести вотум недовіри уряду?

10. За якої форми правління уряд несе політичну відповідальність перед парламентом?

11. За загальним правилом, за якої формі правління парламент може виразити вотум недовіри президентові?

Змістовий модуль V. Сучасний парламентаризм в Україні

Тема 15. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України

Структура, функції та повноваження Верховної Ради України. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Порядок діяльності Верховної Ради України, її органів і посадових осіб. Регламент Верховної Ради України. Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України.

Закон України “Про комітети Верховної Ради України”.

Структура Верховної Ради України. Конституційний склад Верховної Ради України.

Загальнопарламентські інститути Верховної Ради України: Голова Верховної Ради України, перший заступник Голови Верховної Ради, заступники Голови Верховної Ради (керівні посадові особи), апарат Верховної Ради та їх повноваження. Підрозділи Верховної Ради. Контрольні органи парламенту та Уповноважений з прав людини. Депутатський корпус.

Функції Верховної Ради України.

Правовий статус народного депутата України. Депутатський імунітет та індемнітет. Парламентські фракції, групи. Парламентські комітети. Функції Голови Верховної Ради України.

Поняття “лобіювання”. Прямий та непрямий спосіб лобіювання. Політичне лобіювання в Україні.

Література [1; 3; 5; 11; 19; 23; 25–27; 66; 85; 128]

План семінарського заняття

1. Вибори до Верховної Ради України.
2. Статус народного депутата України.
3. Функції і повноваження Верховної Ради України.
4. Законодавча діяльність Верховної Ради України.
5. Склад і структура Верховної Ради України.

Написання рефератів з актуальних проблем теми

1. Парламент у системі органів державної влади незалежної України.
2. Інститут уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
3. Парламент і судова влада.

4. Парламент і регіони.
5. Верховна Рада України і Верховна Рада Автономної Республіки Крим.
6. Верховна Рада України і органи місцевих державних адміністрацій.
7. Верховна Рада України і органи місцевого самоврядування.
8. Участь Верховної Ради України у зовнішньополітичній діяльності та її міжпарламентські зв'язки.

Заповніть таблицю.

Верховна Рада України у 1991–2007 рр.

Верховна Рада України	Початок роботи	Завершення роботи	Спікер, його партійна приналежність	Політична сила, яка становила парламентську більшість

Тестові завдання

1. Виборча система до Верховної Ради України є:

- а) мажоритарна;
- б) партійна;
- в) змішана.

2. Головував у Верховній Раді України під час Помаранчевої революції:

- а) О. Мороз;
- б) В. Литвин;
- в) І. Плющ;
- г) Ю. Костенко.

3. Верховна Рада України ухвалила Основний Закон України:

- а) 28 червня 1996 р.;
- б) 24 серпня 1991 р.;
- в) 28 червня 1994 р.;
- г) 24 серпня 1996 р.

4. Конституційний склад Верховної Ради України:

- а) 425 депутатів;
- б) 450 депутатів;

- в) 400 депутатів;
- г) 350 депутатів.

5. Народним депутатом України може бути громадянин України, який на день виборів досяг:

- а) 21 року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх 5 років;
- б) 18 років, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх 5 років;
- в) 21 року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх 7 років;
- г) 18 років, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх 7 років.

6. Вибори до Верховної Ради України відбуваються:

- а) в останню неділю вересня четвертого року повноважень ВРУ;
- б) в останню неділю березня четвертого року повноважень ВРУ;
- в) в останню неділю вересня п'ятого року повноважень ВРУ;
- г) в останню неділю березня п'ятого року повноважень ВРУ.

7. Позачергові вибори до Верховної Ради України призначаються:

- а) Президентом України;
- б) Прем'єр-міністром України;
- в) Головою ВРУ.

8. Верховна Рада України є повноважною за умови обрання:

- а) не менше як 2/3 від її конституційного складу;
- б) не менше як 1/3 від її конституційного складу;
- в) 450 депутатів.

9. Відкриває перше засідання Верховної Ради України:

- а) Спікер;
- б) Президент України;
- в) лідери партій;
- г) найстарший за віком народний депутат України.

Тема 16. Верховна Рада України: проблеми і перспективи

Проблеми і тенденції становлення парламентаризму в незалежній Україні. Еволюції парламентаризму в Україні після набуття нею незалежності. Трансформації ролі українського парламенту при фор-

муванні політичної системи в Україні. Місце та роль українського парламенту в конституційній системі влади України. Механізми та правові чинники вдосконалення існуючої форми правління та підвищення ролі українського парламенту в системі органів державної влади. Соціальне призначення українського парламенту за умов становлення правової держави.

Література [1; 11; 19; 25–27; 66; 85; 126; 128–130]

План семінарського заняття

1. Проблеми політичної структуризації Верховної Ради України.
2. Політична реформа 2004 року та перехід до режиму парламентаризму: проблемні аспекти.
3. Перспективи розвитку режиму раціоналізованого парламентаризму в Україні.
4. Перспективи розвитку режиму парламентаризму в Україні.

Проблемні питання

Проаналізуйте відносини між законодавчою та виконавчою гілками влади.

1. Проблеми взаємодії Президента України з Верховною Радою України.
2. Загальна характеристика механізму взаємодії глави держави з представницьким органом.
3. Проблеми взаємодії глави держави і парламенту у рамках законодавчого процесу.
4. Взаємодія Президента України і Верховної Ради України у процесі формування Уряду.
5. Проблеми взаємодії парламенту й Кабінету Міністрів.
6. Обмежена роль представницького органу України у процедурі формування Кабінету України за змістом Конституції України в редакції від 28 червня 1996 р. та вади механізму парламентського контролю за урядовою діяльністю.
7. Поправки до Конституції України 2004 р., утвердження режиму парламентаризму та нова модель взаємин між Верховною Радою України й Кабінетом Міністрів України.

Написання есе на теми

1. Майбутнє українського парламенту.

2. Перспективи реалізації принципу поділу влади та її єдності в Україні.
3. Роль ВРУ у політичному житті сучасної України.
4. Депутати — “слуги виборців” чи “провідники волі партії”?

Творчі завдання

1. Уявіть, що ви — депутат ВРУ. Які питання ви підняли б у своїх перших виступах на її засіданнях?
2. Які знання і навички необхідні парламентарям? Чи потрібні вони громадянам?
3. Парламентська недосвідченість депутатів може бути подолана через:
 - а) збільшення терміну депутатських повноважень;
 - б) через введення пропорційної (за партіями) системи обрання;
 - в) через активну участь депутата у практичних справах і підвищення парламентської компетентності. Поясніть свою точку зору.
4. Як можна стати депутатом ВРУ? Алгоритм дії.
5. Складіть програму сприяння розвитку парламенту України.
6. Охарактеризуйте партійно-політичний склад українського парламенту після виборів 2007 р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання студентами контрольної роботи з курсу “Сучасний парламентаризм” сприятиме оволодінню ними теоретичними знаннями та прикладними вміннями, засвідчить їх засвоєння та у майбутньому сприятиме впровадженню теоретичних положень у практичну діяльність.

Метою контрольної роботи є забезпечення самостійного вивчення, поглиблення та засвоєння знань з дисципліни, ознайомлення із зарубіжним досвідом функціонування парламентів, з’ясування особливостей сучасного парламентаризму, що в підсумку сприятиме отриманню студентами навичок оперувати знаннями.

У контрольній роботі з дисципліни “Сучасний парламентаризм” студенти повинні розгорнуто, ґрунтовно розкрити вибрану тему. При виконанні контрольних робіт доцільно користуватися літературою до навчального курсу “Сучасний парламентаризм”, список якої додається.

Завдання для виконання контрольних робіт студенти отримують у викладача.

Виконання контрольної роботи базується на вивченні теоретичних засад сучасного парламентаризму, законодавчого поля України щодо організації та функціонування Верховної Ради України, зарубіжного досвіду, спеціальної літератури, включаючи періодичні видання, з теми контрольної роботи. При цьому студент повинен провести цілеспрямований відбір спеціальної наукової літератури та необхідних нормативних документів у бібліотеці МАУП, ЦНБ ім. В. І. Вернадського, а також у Парламентській бібліотеці.

Контрольна робота повинна бути оформлена на аркушах паперу формату А4 відповідно до вимог ДОСТУ. На титульній сторінці необхідно вказати прізвище, ім'я та по батькові студента, курс, групу та спеціальність.

Робота повинна бути надрукована. Після розкриття суті питань обов'язково повинен бути перелік використаної літератури в алфавітному порядку відповідно до існуючих вимог написання таких списків.

Посилання на першоджерела необхідно подавати у тексті контрольної роботи у квадратних дужках. Так, посилання [7, с. 44–45] свідчить, що 7 — це порядковий номер джерела, позначеного у списку літератури, а 44–45 — сторінки із вказаного джерела. Обсяг контрольної роботи не має перевищувати 15 сторінок, набраних 14 кеглем через 1,5 інтервала. При цьому слід мати на увазі, що головною вимогою до контрольної роботи є розкриття суті питань, а не кількість сторінок.

Наприкінці роботи студент обов'язково повинен поставити підпис та дату закінчення виконання контрольної роботи.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Місце парламентів у системі вищих органів державної влади.
2. Парламентаризм в історії політичної та правової думки.
3. Основні етапи становлення парламентаризму.
4. Моделі сучасного парламентаризму.
5. Структура парламентів.
6. Правовий статус депутата.
7. Явище бікамералізму у світовій парламентській практиці.
8. Повноваження палат двопалатного парламенту.

9. Процедура формування двопалатного парламенту.
10. Особливості двопалатних парламентів в унітарних державах.
11. Процедура формування парламентів.
12. Політична структуризація парламенту.
13. Організаційна структура сучасних парламентів.
14. Керівні органи парламенту.
15. Компетенція парламентів у сучасному світі.
16. Функція законотворення.
17. Етапи законотворення.
18. Депутатський імунітет та індемнітет і практика їх застосування у сучасних парламентах.
19. Контрольна функція парламенту.
20. Моделі інституту омбудсмена у світовій парламентській практиці.
21. Квасисудові функції парламенту та практика їх реалізації у світі.
22. Парламент у державах зі змішаною формою правління.
23. Верховна Рада у системі органів державної влади в Україні.
24. Етапи розвитку парламентаризму в українській історії.
25. Процес законотворення у парламенті України.
26. Правовий статус депутатів в Україні.
27. Механізм взаємодії парламенту та виконавчої влади в Україні.
28. Характер депутатського мандата та українська практика.
29. Розвиток інституту парламентаризму до прийняття Конституції 1996 р.
30. Політико-правове становище Верховної Ради України у системі вищих органів державної влади за Конституцією України в редакції від 28 червня 1996 р.
31. Перспективи розвитку режиму парламентаризму в Україні.
32. Проблеми взаємодії Президента України з Верховною Радою України.
33. Загальна характеристика механізму взаємодії глави держави з представницьким органом.
34. Проблеми взаємодії глави держави і парламенту в рамках законодавчого процесу.
35. Взаємодія Президента України і Верховної Ради України у процесі формування Уряду.
36. Інститут виборів у сучасній Україні.

37. Пропорційна виборча система крізь призму утвердження режиму парламентаризму.
38. Переваги і недоліки пропорційної виборчої системи в умовах українських реалій.
39. Проблема вироблення оптимальної моделі виборчої системи для виборів до Верховної Ради України в умовах становлення парламентарно-президентської республіки.
40. Проблема формування оптимальної партійної системи в Україні в умовах утвердження режиму парламентаризму.
41. Процедура внесення поправок до національного законодавства у Палаті представників Конгресу США.
42. Парламент ФРН: історія, структура, зміст діяльності, перспективи розвитку після об'єднання Німеччини.
43. Парламент Великобританії: історія, структура, зміст діяльності.
44. Європейський парламент: функції, структура, зміст діяльності.
45. Аналіз функціонування парламентської системи влади у Великобританії.
46. Система лобізму у Великобританії.
47. Зростання ролі законотворчої діяльності парламенту у регулюванні діяльності уряду Великобританії за останні п'ятдесят років.
48. Процес прийняття рішень Європейським Союзом та роль Європейського парламенту у цьому процесі.
49. Правові та політичні засади парламентаризму у ФРН: історія та сучасна практика.
50. Внутрішня організація палат зарубіжних парламентів.
51. Компетенція зарубіжних парламентів.
52. Порядок діяльності зарубіжних парламентів.
53. Законодавчий процес у парламентах зарубіжних країн.
54. Правовий статус депутатів зарубіжних парламентів.
55. Відповідальність уряду перед парламентом.
56. Процедура внесення поправок до національного законодавства у Палаті представників Конгресу США.
57. Створення парламентського аналітичного потенціалу: аналітичний огляд дослідницької служби Конгресу США.
58. Конструктивний та деструктивний вотум недовіри у світовій парламентській практиці.
59. Роль парламентів у формуванні урядів.

60. Бундестаг ФРН: правовий статус і організація діяльності.
61. Законодавчий процес у ФРН.
62. Бундесрат у системі державної влади Німеччини.
63. Функції сучасного парламенту.
64. Президент і парламент: точки конфлікту і грані співпраці.
65. Партії в парламенті.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття “парламентаризм”.
2. Виникнення та розвиток парламенту.
3. Періодизація світового парламентаризму.
4. Типи парламентаризму: незавершений парламентаризм, парламентське правління, моністичний парламентаризм, раціоналізований парламентаризм, парламентський міністеріалізм.
5. Парламентські інститути в античному світі.
6. Станово-представницькі установи Середньовіччя та Нового часу: іспанські кортеси, французькі Генеральні штати, Велика рада Англії.
7. Британські концепції парламентаризму: Локк, Берк, Міль, Дайсі.
8. Американські концепції парламентаризму: Медисон, Джефферсона, Гамільтон.
9. Ідеї парламентаризму в німецькій класичній філософії: Кант, Гегель.
10. Сучасні теорії парламентаризму.
11. Сучасний парламентаризм, його значення та функції.
12. Керівні органи парламенту: різновиди, способи формування, функції та роль.
13. Двопалатна структура парламенту: сутність, різновиди (парламент як орган регіонального представництва, “одно- двопалатна система”).
14. Структури сучасних парламентів: поняття, типи парламентів.
15. Повноваження верхньої палати парламенту.
16. Однопалатні парламенти.
17. Повноваження нижньої палати парламенту в двопалатних парламентах унітарних держав.
18. Повноваження нижньої палати парламенту в двопалатних парламентах федеративних держав.

19. Принципи організації сучасних парламентів: основні ознаки.
20. Кількісний склад сучасних парламентів.
21. Порядок формування парламентів. Залежність складу парламенту від типу виборчої системи.
22. Мажоритарна виборча система, її вплив на структуру парламенту.
23. Пропорційна виборча система, її роль у структуруванні парламенту.
24. Змішана виборча система і питання структуризації парламенту.
25. Поняття “обмежувальний пункт”, його вплив на структурування парламенту.
26. Порядок формування верхньої палати парламенту.
27. Двопалатні парламенти з нерівноправними палатами (Великобританія, Японія, Індія).
28. Специфічні риси двопалатної структури парламенту ФРН.
29. Парламенти з абсолютно необмеженою компетенцією (Великобританія, Нова Зеландія).
30. Парламенти з абсолютно обмеженою компетенцією (США, Франція).
31. Парламенти з відносно обмеженою компетенцією (Індія, ФРН, Малайзія).
32. Проблема двопалатності парламенту в унітарних державах.
33. Прямі та багатоступінчасті вибори депутатів, призначення членів парламенту, мандат “за посадою”.
34. Парламентські фракції (клуби, групи): підстави для формування, роль у роботі парламенту.
35. Постійні комітети (комісії) парламенту.
36. Особливості політичної структуризації парламентів США та Великобританії.
37. Чергові та позачергові сесії парламентів.
38. Допоміжний апарат парламенту.
39. Парламентські слідчі комісії.
40. Зміст законодавчої функції парламентів.
41. Поняття “законодавчий процес”.
42. Основні етапи законотворення.
43. Процедура внесення законопроекту до парламенту.
44. Поняття “законодавча ініціатива”, суб’єкти законодавчої ініціативи.

45. Етап обговорення законопроекту.
46. Етап прийняття закону.
47. Поняття “проста парламентська більшість”, “конституційна більшість”, “абсолютна конституційна більшість”.
48. Етап підписання (санкціонування) закону.
49. Право вето в конституціях країн світу.
50. Відносне вето й процедура його подолання.
51. Етап офіційного оприлюднення закону.
52. Поняття “механізм стримувань і противаг”.
53. Установча функція парламенту: поняття.
54. Процедура обрання глави держави парламентом.
55. Участь парламенту у формуванні уряду.
56. Позапарламентський спосіб формування уряду: сутність і приклади.
57. Участь парламентів у формуванні органів державної влади або призначенні посадових осіб.
58. Повноваження парламенту у сфері зовнішньої політики.
59. Діяльність парламентів в економічній сфері.
60. Квасізудові функції парламентів (імпічмент, амністія).
61. Контрольна функція парламенту: поняття.
62. Об’єкти парламентського контролю.
63. Контрольні органи парламенту.
64. Форми парламентського контролю.
65. Виконавча влада як об’єкт парламентського контролю.
66. Інтерпеляція і депутатський запит.
67. Тимчасові комітети (комісії): призначення, процедура формування.
68. Питання про довіру уряду та звіти уряду.
69. Інститут омбудсмена.
70. Поняття “політична відповідальність уряду”.
71. Послання глав держав і тронні промови.
72. Парламентські слухання.
73. Процедура розпуску парламенту: світова практика.
74. Процес становлення парламентаризму в Україні: основні етапи.
75. Процедура формування парламенту України.
76. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
77. Парламент України в системі вищих органів державної влади.
78. Керівні органи українського парламенту.

79. Структура Верховної Ради України.
80. Повноваження парламенту України.
81. Проблема політичної відповідальності парламенту в Україні.
82. Правовий статус депутата.
83. Депутатський імунітет та індемнітет.
84. Процедура проходження законопроекту в парламенті України.
85. Президентське право вето та процедура його подолання в Україні.
86. Підстави та процедура розпуску парламенту в Україні.
87. Парламентські фракції та групи в парламенті України.
88. Поняття “політичне лобіювання”.
89. Політичне лобіювання в українському парламенті.
90. Проблема утвердження парламентаризму в постсоціалістичних країнах.
91. Внутрішня організація парламентів: поняття, офіційна і партійна частини парламенту.
92. Моделі парламентського контролю.
93. Проблема парламентаризму у президентських республіках.
94. Поняття “криза парламентаризму”, її сутність.
95. Взаємовідносини парламенту і уряду в парламентних монархіях (Великобританія, Японія).
96. Взаємовідносини парламенту та урядів у парламентських республіках (Італія, ФРН, Індія).
97. Взаємодія парламенту і президента.
98. Взаємовідносини парламенту та уряду в президентських республіках (США).
99. Парламент Великобританії.
100. Парламент США.
101. Особливості італійського парламенту.
102. Парламенти і політичні партії.
103. Правове регулювання депутатської недоторканності.
104. Парламентський комітет, його місце і роль у парламентській діяльності.
105. Форми і методи лобізму в парламенті.
106. Форми і методи міжпарламентської співпраці.
107. Поняття ефективності закону.
108. Поняття парламентської культури, шляхи її підвищення.
109. Кворум.
110. Планування законодавчого процесу.

111. Компетенція законодавчих (представницьких) органів державної влади у федеральній державі.
112. Розгляд бюджетних законопроектів парламентом.
113. Розгляд податкових законопроектів парламентом: порівняльне дослідження.
114. Ратифікація міжнародних договорів парламентом: порівняльне дослідження.
115. Інститут розпуску парламентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Авер'янов В.* Правовий статус Кабінету Міністрів України: конституційні засади // *Правова держава.* — 1997. — № 8.
2. *Автономов А. С.* Парламент Португалії // *Парламенти мира.* М.: Інтерпракс, 1991.
3. *Агафонов В.* Правовий статус Президента України // *Право України.* — 2000. — № 9.
4. *Аль-Ржуоб Али Хасан Аввад.* Монарх и парламент государства Иордании: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 1994.
5. *Баталов Э.* Парламент и президент в конституциях зарубежных стран // *Российская Федерация.* — 1994. — № 5.
6. *Бейме Клаус фон.* Будущее парламентской демократии // *Мир политики.* — М., 1992.
7. *Бихари Михай.* Парламентаризм // *Политология вчера и сегодня.* — М., 1991. — Вып. 3.
8. *Боботов С. В.* Законодательный процесс в Великобритании // *Журнал российского права.* — 1998. — № 4/5.
9. *Большові точки української демократії. Розподіл повноважень між гілками влади, проблеми у трикутнику “президент-парламент-уряд”.* — К.: Відродження, 2002.
10. *Гайек Ф. А.* Право, законодавство і свобода. Нове визначення ліберальних принципів справедливості і політичної економії. Т. 1–3. — К.: Акваілон-Прес, 2000.
11. *Гладун З.* Конституція і система органів виконавчої влади України // *Вісник Академії державного управління при Президентові України.* — 1996. — № 3.
12. *Гордецькая И. Е.* Великобритания: избиратели, выборы, партии. 1945–1970. — М., 1974.
13. *Государственный строй США.* — М., 1976.

14. *Гуреева Н. П., Прокопов В. И.* Парламент Японии // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
15. *Депутат парламента в зарубежных государствах* / Под ред. Д. А. Ковачева. — М.: Юрид. лит., 1995.
16. *Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики* / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Факт, 2003.
17. *Деханов С. А.* Бундестаг и бундесрат ФРГ // Автореф. дис. ... канд. — М., 1995. — 19 с.
18. *Домрин А. И.* Конституционный институт чрезвычайного положения в зарубежных странах: Автореф. дис. ... канд. — М., 1992.
19. *Драбчук Т., Шербак О., Юрко Г.* Проблемы власти: суперечності законодавства // Збірник наукових праць при УАДУ при Президентіві України. Державне управління та місцеве самоврядування / За заг. ред. Г. І. Мостового. — Х.: УАДУ ХФ, 2001. — Вип. 2.
20. *Древаль Ю.* Парламентаризм “приглушений” чи раціональний? // Віче. — 2003. — № 9.
21. *Егоров К. А.* Представительная система Китая: история и современность / Под ред. и с предисл. докт. юрид. наук, проф. Л. М. Гудошникова. — М.: Спарк, 1998.
22. *Егоров К. А., Никифорова М. А.* Конгресс США // Очерки парламентского права (зарубежный опыт). — М., 1993.
23. *Ембриш Ш. Е.* Ревізійні органи законодавчої влади у Західній Європі // Вісник ПСП. — 1996. — № 10. — С. 8–14.
24. *Жак Зіллер.* Політико-адміністративні системи ЄС. Порівняльний аналіз. — К.: Основи, 1996.
25. *Журавський В.* Парламент України: шляхи розвитку і вдосконалення функцій. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000.
26. *Журавський В.* Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми). — К.: Парламентське вид-во, 2002.
27. *Заєць А.* Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. Монографія. — К.: Парламентське вид-во, 1999. — С. 180.
28. *Заєць А.* Принцип розподілу влад в новітній українській конституційно-правовій практиці // Вісник Академії правових наук України. — 1998. — № 2.
29. *Ильинский И. П.* Парламент Австрии // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.

30. *Испания*. Конституция и законодательные акты. — М., 1982.
31. *Италия*. Конституция и законодательные акты. — М., 1988.
32. *Кампо В.* Деякі питання реформування державної влади в Україні: територіальні аспекти // Українське право. — 1996. — № 1.
33. *Каневський О.* Принцип розподілу влади механізмі сучасної демократичної держави. — Севастополь: Вид-во СевДПУ, 1999.
34. *Керимов А. Д.* Национальное собрание Франции: Вопросы организации и функционирования. — М.: Серил, 1995.
35. *Керимов А. Д.* Парламентское право Франции. — М.: НОРМА, 1998.
36. *Керимов А. Д.* Французский парламентаризм: Конституционно-правовое исследование: Автореф. дис. ... докт. юрид. наук. — М., 1999.
37. *Кислий П., Вайз Ч.* Становлення парламентаризму в Україні: На тлі світового досвіду. — К.: Абрис, 2000.
38. *Ковалева Т. К.* Участие аппарата члена парламента в законодательном процессе (на примере конгрессмена Соединенных Штатов Америки) // Парламентские процедуры: проблемы России и зарубежный опыт: Материалы науч. конф. / Под ред. С. А. Авакьяна. — М.: Изд-во МГУ, 2003.
39. *Коваленко А.* Розвиток виконавчої влади в Україні на сучасному етапі: теорія та практика: Монографія. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002.
40. *Ковлер А. И.* Очерки по истории парламентаризма // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
41. *Ковлер А. И., Крылова И. С.* Европарламент // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
42. *Коврякова Е. В.* Особенности парламентского контроля в парламентской республике (на примере ФРГ) // Журнал российского права. — 2004. — № 6.
43. *Коврякова Е.* Конституционно-правовые отношения между законодательной и исполнительной властями США в области контроля над экспортом оружия // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. — 2001. — № 3(36).
44. *Конончук С.* Розвиток демократії в Україні: 2000 рік. — К.: Україна, 2001.
45. *Конституции* зарубежных государств. Соединенные Штаты Америки, Великобритания, Германия, Испания, Греция, Япония, Канада. — М., 1997.
46. *Конституція* України. — К.: Юрінком, 1996.

47. *Косопкин А. С., Нефедова Т. И.* Президент, конгресс, законодательство // Государство и право. — 1998. — № 1.
48. *Крутоголов М. А.* Конституционный совет Франции. — М., 1993.
49. *Крутоголов М. А., Ковлер А. И.* Парламентское право Франции // Очерки парламентского права (зарубежный опыт). — М., 1993.
50. *Крутоголов М. А.* Парламент Франции. — М., 1988.
51. *Крылова Н. С.* Английское государство. — М., 1981.
52. *Крылова Н. С.* Британский парламентаризм // Очерки парламентского права (зарубежный опыт). — М., 1993.
53. *Крылова Н. С.* Парламент Великобритании // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
54. *Кузнецова Л. Л.* Сравнительно-правовой анализ основных форм парламентского контроля // Журнал российского права. — 2004. — № 2.
55. *Лафитский В. И.* Законодательный процесс // Парламент и президент (опыт зарубежных стран) // Труды Ин-та законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ. — М., 1995. — № 58.
56. *Лафитский В. И.* Конгресс США // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
57. *Лафитский В. И.* Контрольные полномочия Конгресса США // Журнал российского права. — 2000. — № 12.
58. *Лейбо Ю. И.* Парламент Швейцарии // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
59. *Люббе-Вольфф Г.* Интернационализация политики и закат парламентской власти // Конституционный суд как гарант разделения властей: Сб. докл. — М.: Ин-т права и публичной политики, 2004.
60. *Майданик О.* Поняття і сутність парламентського контролю // Право України. — 2004. — № 10.
61. *Маклаков В. В.* Парламент Франции // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
62. *Малова Д.* Влияние конституционных норм на взаимоотношения между ветвями власти в Словакии: доминирующая роль парламента и неустойчивость конституционализма // Конституция как фактор социальных изменений: Сб. докл. — М.: Центр конституционных исследований МОНФ, 1999.

63. *Матвеева О. М.* Правовое положение депутата в парламентах стран Западной Европы: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Екатеринбург, 1994.
64. *Матвеева О. М.* Эволюция института политической ответственности правительства и новые формы парламентского контроля в зарубежных странах // Рос. юрид. журн. — 1995. — № 2.
65. *Матвеева О. М., Савицкий П. И.* Конституционный статус депутата в парламентах стран Западной Европы. — Екатеринбург, 1993.
66. *Михеєнко Р.* Виконавча влада і конституційні статуси Президента України та Кабінету Міністрів України // Право України. — 2000. — № 8.
67. *Мишин А. А.* Парламент Канады // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
68. *Мишин А. А.* Принцип разделения властей в конституционном механизме США. — М., 1984.
69. *Моргунова М. А.* Парламент Финляндии // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
70. *Моргунова М. А.* Парламент Швеции // Парламенты мира. — М.: Интерпракс, 1991.
71. *Моргунова М. А.* Скандинавские государства: Центральные органы власти. — М., 1975.
72. *Морис Дюверже.* Политические партии. — М.: Академический проект, 2000.
73. *Мормен В.* Контрольні повноваження парламенту: Важливість різноманітних джерел інформації та аналізу: Переклад № 106. Програма сприяння розвитку Парламенту України. — К., 1996
74. *Нижник Н.* Проблеми президентської влади в Україні // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. Президент в Україні. — 1999. — № 8.
75. *Никитов В.* Интеграция и учет многообразия интересов в современном мире средствами парламентаризма // Власть. — 2001. — № 1.
76. *Олешек У. Д.* Контролює законодавча влада // Вісник ПСП. — 1996. — № 10. — С. 14–19.
77. *Опришко В.* Актуальні проблеми парламентської реформи // Право України. — 2001. — № 8.

78. *Опрышко В. Ф.* Конституционный статус Верховной Рады Украины // Журн. рос. права. — 1998. — № 4/5.
79. *Очерки* парламентского права. — М., 1993.
80. *Павленко Р.* Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід. — К.: КМ “Академія”, 2002.
81. *Паламарчук В., Литвиненко О., Паламарчук М.* Перспективи розвитку і зміцнення партійної системи в Україні // Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки. — К.: НІСД, 2003. — С. 99.
82. *Плахотнюк Н.* Політизація Кабінету Міністрів України: можливі шляхи й проблеми // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. — К.: Вид-во УАДУ, 2001.
83. *Погорєлова А.* Культура парламентаризму — культура демократії // Віче. — 2003. — № 4. — С. 17.
84. *Погорілко В.* Загальна характеристика перспектив політичного розвитку України: законодавче забезпечення та організаційні засади // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. — К.: Вид-во УАДУ, 2001.
85. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку* / За ред. Ф. М. Рудича. — К.: Парламентське вид-во, 2002.
86. *Політологічний енциклопедичний словник* / Упоряд.: В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — К.: Генеза, 2004.
87. *Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.* / За ред. М. Ф. Головатого, О. В. Антонока. — К.: МАУП, 2005.
88. *Попов Н. Ю.* Парламент Італії // Парламенти мира. — М.: Интерпракс, 1991.
89. *Португалія.* Конституция и законодательные акты. — М., 1979.
90. *Прохоров М. В.* Федеративные начала в организации и деятельности парламента: проблемы России и опыт зарубежных стран: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 1997.
91. *Ракитская И. А.* Формы парламентского контроля в Скандинавских странах и Финляндии: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 2001.

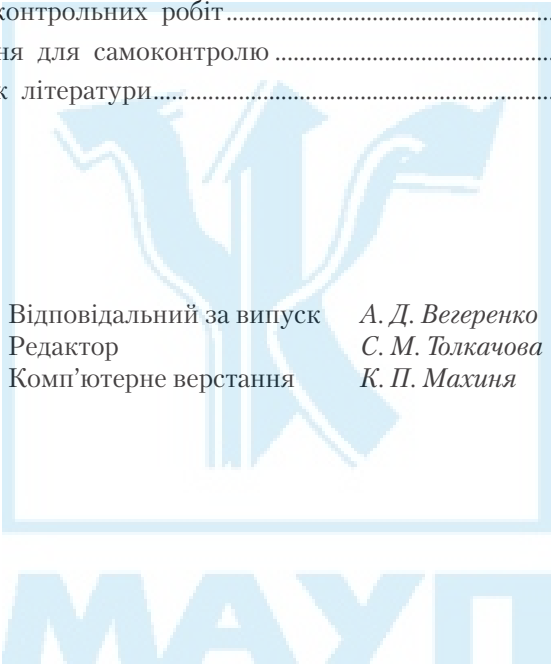
92. *Реформування* політичної системи в Україні: Актуальні питання: Наук. огляд / Г. І. Барчук, А. М. Колодій, С. О. Халюк. — К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2003.
93. *Решетников Ф. М.* Правовые системы стран мира. — М., 1993.
94. *Риссе Х.* Роль бундесрата Федеративной Республики Германии в законодательной деятельности // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. — 2003. — № 3(44).
95. *Рогожин А. Й., Гончаренко В. Д.* Центральна Рада і її правові акти // Вісник Академії правових наук України. — 1993. — № 1. — С. 42.
96. *Рум'янцеv В.* Центральна Рада: становлення українського парламентаризму // Вісник Академії правових наук України. — 1997. — № 4. — С. 71.
97. *Руткевич А.* Что такое консерватизм? — М., 1999.
98. *Рыбкин И. П.* Государственная дума: пятая попытка. — М., 1996.
99. *Савельев В. Л.* Капитолий США. — М., 1989.
100. *Сарторі Джованні.* Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. — К.: АртЕк, 2001.
101. *Сінклер Т.* Повноваження Конгресу щодо отримання інформації від виконавчих органів влади // Вісник ПСП. — 1996. — № 10. — С. 4–6.
102. *Соединенные Штаты Америки.* Конституция и законодательные акты. — М., 1993.
103. *Старовойтов А.* Обеспечение планомерности законопроектной деятельности: факторы, тенденции, проблемы // Сравнительное конституционное обозрение. — 2004. — № 4 (49).
104. *Старостина Е. В.* Парламент Испании (обзор) // Конституция и власть: сравнительно-исторические исследования. — М., 1999.
105. *Страны мира.* Краткий политико-экономический справочник. — М., 1999.
106. *Страшун Б. А.* Перемены в странах Восточной Европы: 1988–1990 гг. — М., 1991.
107. *Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики:* Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / А. З. Георгіца; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 1999. — 31 с.

108. *Съедин Н. А.* Особенности становления и развития парламентаризма в России и Украине (сравнительный политологический анализ): Автореф. дис. ... канд. полит. наук. — М., 2002.
109. *Теоретичні та організаційно-правові проблеми становлення і розвитку українського парламентаризму:* Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01; 12.00.02 / В. С. Журавський; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2001. — 36 с.
110. *Тертишник В.* Концептуальні проблеми розподілу влади: до становлення сучасної моделі правової держави в контексті політичної реформи в Україні // Юридична Україна. — 2003. — № 3.
111. *Тодька Ю., Яворский В.* Президент Украины: конституционно-правовой статус: Монография. — Х.: Факт, 1999.
112. *Травкина Н. М.* Бюджетный процесс в Конгрессе США: законодательные нормы и современные формы их реализации. — М., 2002.
113. *Тулаев А. Н.* Особенности парламентского контроля за деятельностью правительства в странах Западной Европы // Журн. рос. права. — 2004. — № 1.
114. *Український парламентаризм: минуле і сучасне* / Ред. Ю. С. Шемшученко. — К., 1999.
115. *Урьяс Ю. П.* Парламентское право ФРГ // Очерки парламентского права (зарубежный опыт). — М., 1993.
116. *Федеративная Республика Германия.* Конституция и законодательные акты. — М., 1991.
117. *Французская Республика.* Конституция и законодательные акты. — М., 1989.
118. *Цветков В., Кресіна І, Коваленко А.* Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти: Монографія. — К.: Ін Юре, 2003.
119. *Цвік М., Процюк О.* Про державно-правову природу влади Президента України в системі розподілу влади // Вісник Академії правових наук України. — Х.: Право, 1999. — № 1 (16).
120. *Чабан О. И.* Современный парламентаризм: Теория; Практика; Перспективы: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — СПб., 2002. — 20 с.
121. *Чеканский А.Н.* Основные проблемы развития институтов внутрипарламентской демократии в Дании, 1849–2000 гг.: Автореф. дис. ... канд. ист. наук. — М., 2003.

122. *Чикурлій С.* Конституційна модель організації виконавчої влади в Україні та шляхи її подальшого розвитку // *Держава і право: Зб. наук. пр.* — Вип. 15. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002.
123. *Чиркин В. Е.* Пути развития современного парламента: “мини-парламенты” // *Правоведение.* — 2002. — № 2.
124. *Чиркин В. Е., Тихонов А. А., Рябов С. В.* Формы государства в буржуазных странах Латинской Америки. — М., 1982.
125. *Шаповал В.* Виконавча влада в розвинутих країнах (конституційно-правовий аспект). — К.: УАДУ, 1996.
126. *Шаповал В.* Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. — К.: Програма Л, 1995.
127. *Шаповал В.* Зарубіжний парламентаризм — К.: Основи, 1993.
128. *Шаповал В.* Конституційно-правовий механізм державної влади в незалежній Україні: політико-правові аспекти проблеми організації виконавчої влади // *Право України.* — 1997. — № 1.
129. *Шаповал В.* Конституція України: вже або лише п'ять років? // *Право України.* — 2001. — № 6.
130. *Шаповал В. М.* Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч. посіб. — К.: УАДУ, 2000.
131. *Шемшученко Ю. С.* Теоретичні засади розвитку українського парламентаризму // *Право України.* — 1998. — № 1. — С. 17.
132. *Шляхтун П.* Порядок формування парламенту як ключова ланка в удосконаленні політичної системи України // *Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні.* — К.: Вид-во УАДУ, 2001.
133. *Энгфилд Д.* Уайтхолл и Вестминстер: правительство информирует парламент: смена декораций // *Конституция и власть: сравнительно-исторические исследования.* — М., 1999.
134. *Энтин Л. М.* Разделение властей. Опыт современных государств. — М., 1995.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Сучасний парламентаризм”	6
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Сучасний парламентаризм”	7
Методичні вказівки до виконання контрольної роботи.....	34
Теми контрольних робіт.....	35
Питання для самоконтролю	38
Список літератури.....	42

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп'ютерне верстання *К. П. Махиня*

Зам. № ВКЦ-3613

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП